

L' HOME ÁGUILA

DIÁLEG EN PROSA Y ORICHINAL DE

Francesc Giner y Pertegás

BAUTISTA SORIANO
PANADERIA
A. NIÑO PERDIDO

PERSONACHES

DON CHUSEP (El pare) 57 años :: PEPITO (El fill) 18 años

Dreta y esguerra la del actor

DEDICATORIA

A PAITA

Admitix la dedicatoria d'estes quatre lletres, frut de ma tosca ploma, en testimoni de gratitut per les voltes que inspirares a la meua ànima.

L' AUTOR

Cuadro Únic

L'essenari figura ser un despaig elegantísim en porta al foro y laterals.

Al alsarse el teló está en essena DON CHUSEP enfrascat en els seus negocis sentat front a la escribanía.

DON CHUSEP escribint

Chu. Lo qu' es cuant aplega el disapte, estic de faena hasta el cap! (*Ha terminat la carta y busca els sobres.*) Ya els haurá tocat el chiquillo. En aixó de la reforma m' els tenen marechats de dalt a baix. Lo manco es creurán que donantlos el títul de bachiller els donen el títul de duques. Els fan escriure documents, circulars, cartes... Diuen qu' es pera práctica. Segurament será qu' els obligarán a tindre novia, y clar; hiá que escriureli... Pero lo més chocant es qu' els fan estudiar fransés, chino, árabe, alemá, y que sé yo quines llengües tan rares que may les he oit nomenar! Y lo que son les coses: tanta llengua, y en valenciá ¡ni jota! Lo qu' es si seguim aixina, pronte tindrem la nasió repoblá per sorts-muts; únic sistema d'entendres y poder conversar com les persones. (*Els torna a buscar.*) Pero a on els haurá deixat este Pepito. Pepito, (*Cridant.*) Pepito...

Dit y PEPITO

Pep. (*Ix per la esquerra.*) ¿Voulez vous parler avec moi?

Chu. ¡No día yol... Li haurém de parlar en señes. Mira, ché, explicat mi-

llor si vols que te entenga. Al únic que te puc comparar parlant aixina, es al gos del tío cható eixe del pis de dalt. Pot ser que te entenguera.

Pep. Vou ne compren pas.

Chu. ¿Cóm? ¿Qué yo no compre pa? ¿Acás no tinc la criá pera que vacha a la plasa? Cuant al meñs te tinc a tú; conque ya hu saps.

Pep. Ouí, ouí.

Chu. ¿Huí? Ni demá tampoc. (*S' alsa enfadat y l' espentecha.*) Fes el favor de parlar com deu mana o mane que 't posen un bos y et tanquen en la porquera. En esta casa no 's lladra. Prou lladra ta mare, prou.

Pep. ¡Ma que te poca pasensia! No sap qu' estava fent prácticas.

Chu. ¿Y en aixó has gastat tots els sobres? Pues si aixina vas en la práctica, m' arruines. Pa ser tratant de taroncha no es menester tanta monserga.

Pep. Dominar la llengua...

Chu. Dominar la llengua es callar. ¡Home, bé! ¡Ara resulta que tinc una lumbreira!

Pep. Vosté no fá més que burlarse. ¿Que cuant vosté era chicotet no trencá ningún plat?

Chu. ¿Plats? En la vida. Caires y mesedores sí. Com a que asoles per les que yo trencaba había nesesitat de treballar dos hores més en la fábrica. Pa postres ta mare; per cuantsevol tontería ya anaba el

- choc per dalt corda, y pa mobles y trastos no guañabem prou.
- Pep. Pues yo fas manco. Per ara no més gaste sobres y m' exersite.
- Chu. Pues *sobre* aixó vulle que *sobren* els *sobres* ¡Caray! Ell no m' en deixa ú. ¡No esta mal la reforma!
- Pep. Pero si es que m' exersite...
- Chu. Pues exersitat en atres menesters.
- Pep. Ha perdut la chaveta
- Chu. ¿La chaveta? La pasensia, voldrás dir.
- Pep. Vas is.
- Chu. ¿T' en vas dins? Esperat un poc, home; no tingues tanta presa.
- Pep. Já, já... (*Rientse*) Si no li d'ia aixó.
- Chu. Ya estic mirant que si seguim molt de rato aixina, me vas ha deixar inútil total.
- Pep. ¿Que ya l' han allistat?
- Chu. Lo qu' es a dotor no hiá qui 't guañe. Si 't saberes tan bé les lliçons...
- Pep. ¿Qué no me les sé? Vecha si no li parle en fransés y en alemá.
- Chu. Alemá; dixerás de ser fill d' Agapito Valverde, de mal nom el cadirer de Rusafa.
- Pep. (*Rientse*.) Si, señor.
- Chu. No te rigues, no te rigues, que si m' apretes molt s' acaba el banchillerat, y de cap a les cadires! Pues hombre bueno! Ya t' he dit que pa vendre taroncha lo important es parlar en valensia pa saber comprarla.
- Pep. Pero l' home de huí deu mirar a l' Univer. El mon es de tots, y conquistant les atres llengües viu més a la moderna.
- Chu. Y s' apaga l' espirit patri. Mal, chiquet; ya te veig en les cadires.
- Pep. No m' asente en boga.
- Chu. Més val sentarse en boga que no en terra.
- Pep. Pues yo no vulle ser cadirer.
- Chu. ¡Pues bachiller manco! Ea, s' acabat. No hiá que pedre el temps en lliçons complicaes. Desde demá a toc de campana y al negosi de casa
- Pep. ¿Taronchero? No me tira.
- Chu. ¡Home, no está mal!
- Pep. Yo vulle una profesio més alta, més elevá, més en atensio al día de huí, qu' es el meu y no el de vosté. ¡Yo vulle ser aviaor!
- Chu. ¡¡Mare meua!! ¡¡Tú estás loco!!
- Pep. Aviaor, si señor. Dominar l' aire... dominar l' espay... dominar al mon...
- Chu. ¡Y fer un *sierre* que t' arpleguen en un pampoll! ¡Este chic está meringue! ¿Pero ignores qu' eixa profesio tan alta pega els bacs més fondos?
- Pep. La providensia es mare de la vida, segóns diuen els vells, y en ella creu l' home cuant s' esposa a ser util al mon. Yo tinc eixa inclinasió y per ella me interesen les atres llengües. No tot te que ser el materialisme de lo rutinari. Val més la sensia perque transforma l' esperit dels pobles y els fa evolucionar cap a la grandea, qu' es el progrés. El domini del aire te per neesitat el domini de la llengua, pero no per aixó olvidar la de sa patria, qu' es la més dolsa qu' es va coneixer. Yo vulle ser aviaor, y ho seré; pero allá per aon vacha sentiré en valensia y valensianes serán los últimos paraules que yo diga, siga en la nasio qu' es vullga.
- Chu. Fill meu: m' has convensut. Eres digne de ton pare; ralles més alt.
- Pep. (*Al públic*.)
Y a vostés els toca ara donar el fallo en veu clara sense obstaculs y monaes. Si creuen que un servidor té fusta d' aviaor. péguentli quatre palmas.

Cada cosa en son temps

ENTREMÉS CÓMIC ORIGINAL DE

Rafél Llobat Ferrer

Estrenat en gran aplauso en el Teatro Regional, de València, el día 9 d' abril de 1927

REPARTIMENT

PERSONACHES

DOÑA TIMOTEA. 60 anys
NIEVES. 18 »
TOTÓN. 6 »
DON PERFECTO. 57 »
BRAULIO. 19 »

- ACTORS -

Sra. Amparo Borrell
Srta. Fina Mateo
» Amparín Revert
Sr. Francesc Egea
» Juan Pastor

La essena representa un chardí de València. Pot ser en los Vivers. Un banc de serámica o varies cadires blanques de bóga. Hora les sis de la vesprá. Época actual.

Doña Timotea vestirá en faldeta curta, sabatetes de ante y moño a la garsón. Don Perfecte, pórtá ulleres, pantaló chanchullo, chaqueta Tutankamen y bastonet flexible. Els demés a gust del actor o Director.

Acte Únic

Chardí públic de València. Un banc de serámica o en consecuenca unes caires de bóga.

DOÑA TIMOTEA y raere piro-pechantla don PERFECTE

- Per. Beneida siga la dóna que va escriure a París pa que li enviaren un bibelot com vosté!
- Tim. (*Arisca*) Crasies; fon ma mare.
- Per. Ya hu suponc, ya. Y el escultor que modelá eixe talle tant simbreant, debía ser millor que Mi-quel Angel, ¿no es de veres?
- Tim. No señor. Fon mon pare, que no era escultor.
- Per. Ah! ¿Conque fon son pare? Vaya, vaya, vaya... Pues també hu suponía.
- Tim. Mire, ¿no li pareix que ya ha habut prou palique? Apartes, home, apartes.
- Per. Uy No s' enfade, que no li hu día...
- Tim. (*Enfadá se senta en un atre puesto*) Bueno; ya que vosté no s' en va, m' en aniré yo. No me faltaba atra cosa més que aguantar taba a estes hores.
- Per. (*Anant raere*) Pero, chove; si son les síis y micha de la vesprá, l' hora apropósit per a parlarse d' amor...
- Tim. Tórnalil! Pero sant home, ¿li pareix bonico que a la meua edat estiga escoltant eixes coses?
- Per. Carám! Ya hu crec! Ara qu' es una chiqueta que ve al món es cuant li s' a de parlar de coses dolses, y no aguardar a que siga vella.
- Tim. (*Rientse*) Já, já, já... Vosté está miope.
- Per. ¿Quí, yo? (¿En qué me hu habrá conegut?) No señora, no; yo tinc molt bona vista.
- Tim. Será en lo tós, porque lo qu' es en los ulls...
- Per. Li asegure que yo...
- Tim. «Té molt bona vista», ya hu sé, y sin embargo, no veu que tinc més añs que un loro.
- Per. (*Rientse ara*) No había caigut en qu' es vosté molt bromista. Una chiqueta de 18 primaveres... Gracias a que yo me veig, que si no...
- Tim. Vamos! Se nesedita estar sego pa no vere que tinc tants añs com vosté; y amic, que ya fa añs que vosté ixqué de quintes.
- Per. No, no hu crega; que yo no he servit al rey.
- Tim. Perché l'haurán donat per inútil, ma tú éste!
- Per. ¿A mí? Cá; no señora. Fijes en mí. ¿Vosté veu? ¿Me troba algún defecte? ¿No, veritat? Clar; com

- a que soc com el meu nom: Don Per-fec-te.
- Tim. Sí. Perfecte... pera una fototipia o una calcomanía.
- Per. Ca, Carám! Que vosté, chove, tira en fona. No crec qu' al parlar-li d' amor l' hacha ofés...
- Tim. No, si no m' ofenc; es que a mi m' ha fet grasia lo del nom. A mi em diuen Timo-tea.
- Per. Ay! Timo! Te amo desde fa molt de temps, y es presis qu' este sufriment s' acabe.
- Tim. (*En guasa*) Pero, ¿es de veres que fa molt de temps que me vol?
- Per. Um! Ya hu crec; pues vinc volentla, volentla, volentla... alcan-sar pa dirliu, desde les quatre y micha.
- Tim. Home, vacha al sél! Desde fa poc més d' un hora, y diu que me vol tant?
- Per. Es que el gran amor ve com les grans idees: de repent.
- Tim. Pues, mire, yo, pa créurelo, l' he de probar, y si me convens...
- Per. Conformes; pósem a proba; pasaré per tot.
- Tim. ¿Está vosté segur? Pénsu be, que pot arrepentirse.
- Per. Está ben pensat. Hasta la mort soc de vosté si hu consentix.
- Tim. (Cuant me vaig a riure!) Bueno; éno li pareix que per a este asunt estariem millor en ma casa?
- Per. ¿Cóm? ¿En sa casa?...
- Tim. Sí, home, sí; en ma casa. Carrer de la Puñalá, número 9.
- Per. ¿Eh? Pero, éson pare consentirá?
- Tim. (*Sospirant fort*) No en tinc.
- Per. Tot siga per Deu! ¿Y sa mare?...
- Tim. (*Igual*) No tinc mare tampoc.
- Per. ¿No té mare tampoc? ¿Vol dir qu' es vosté huérfana de pare y mare?
- Tim. Sí, señor, sí: huérfana de pare y mare, y ay! viuda de tres marits.
- Per. Recontracudol! Vosté en les seues eixides fa més efecte qu' una porga de sal de la figuera! Gracias a que yo me veig masa, que sinó, me hu faria creure!
- Tim. Pichor pa vosté si no se hu creu.
- May podrá dir que l' he timat, a pesar de qu' em diuen Timo.
- Per. Bueno, a lo que anabem. ¿Cuánt podré parlar en vosté en serio?
- Tim. Tórnali! Ya li hu he dit. Cuant vosté vullga, en ma casa.
- Per. ¿Pero hu diu formal? Pense que no está be que una chica fadrina...
- Tim. (*Interrumpintlo*) Viuda.
- Per. (*Seguint*) Fadrina...
- Tim. (*Interrumpintlo*) Viuda, viuda y viuda; tres voltes viuda. ¿Hu vol més clar?
- Per. Está be. Seguim la guasa. Pues com anaba dient: no está be que una chica fadri...
- Tim. (*Molt fort*) Viuda.
- Per. (*Seguint*) ...Viuda, resibixca a soles a un chove, encara que yo sé respetar a les señores.
- Tim. ¿Y qui li diu a vosté que yo el resibira a soles?
- Per. Ah, vamos! Viurá vosté en compañía d' alguna tía.
- Tim. (*Sospirant*) No señor; no tinc tía tampoc.
- Per. ¿Que no té tía tampoc? Entón: ses será davant d' algún realquilat. Mire, mire, ~~en estos asuntos~~, no está be qu' els estrañs s' ~~ente-~~ren...
- Tim. ¿Pero y qui li diu que siguen estrañs els que mos escolten? Será davant de la meua filla menuda; la meua Nieves.
- Per. ¿Pero insistix vosté en la guasa de qu' es viuda y en filles?
- Tim. Clar, sant home!
- Per. Está be. Parlarém davant de la seua filla, que será alguna chiqueta menudeta, éno?
- Tim. ¿Menudeta? Mire, que yo sapia, ya ~~éno~~ ^{éno} novios. ^{¿tú qui tres, pretendes}
- Per. Aguardat! Vosté se les inventa volant! ¿Y ^{cuanta edad} té eixa al-haixa?
- Tim. Pues... 18 años.
- Per. Diuit años, que calculant que vosté se casara als vint, y que ~~tardara~~ ^{tardara} a ~~tiempo~~... bueno; serien 38 o 40. Eh! Imposible! Vosté em pren el pél.
- Tim. (*Rientse*) Será el del bisoné, éno?

- Per. (*Tirantse má al cap*) Li asegure que aixó es fals; este moño es molt meu, y natural.
- Tim. (*Rientse a carcallaes*) Natural y vesino de casa ^(Lita). Eixe es paregut al meu. ^(La peluquero)
- Per. Carám! Vosté deu ser militar, perque ataca d' un modo...
- Tim. ¿Per sorpresa, no? Pues atines, qu' encara no hu sap tot.
- Per. ¿Pero encara hi ha més?
- Tim. Uy! Ya hu crec. ¿Vosté veu aquell grapat de chiques que hián a la dreta? Pues una d' elles es la meua. Ara la cridarem y vorá. No, si no li diré res, no patixca. (*Cridant*) Nieves... Nieves... chis...

Els mateixos y NIEVES que ve corrent y queda sorpresa al vore a don Perfecte, al cual saluda

- Nie. ¿Cridaba, mare? Buenas tardes.
- Per. Muy buenas. (*Mientras parlén algo apartaes, procura vore si pot escoltar algo, notantlise la miopia*).
- Tim. Sí, filla; pa vore quant vols que s' en aném cap a casa.
- Nie. Oy! ¿Ara qu' han vingut les meues amiguetes y anábem a oír una tocateta...
- Tim. No tens tú mala tocateta, no. El chafadín del teu novio que haurá vingut, y com no vos se s' acaba may el repertori...
- Nie. No, mare, no; li asegure que no ha vingut. La que sí qu' está es Amparo en la chica.
- Tim. Ah! ¿Y no ha vingut Totón a donarme ni un beset?
- Nie. Está enchuasá en les amiguetes. Ara li diré que vinga.
- Tim. No, déixala; d' así un ratet quant tornes tú.
- Nie. ¿Y este señor qui es?
- Tim. Calla, dóna, calla; no te hu pots imachinar. Es un pretenent que m' ha eixit.
- Nie. ¿Un pretenent, mare? ¿Pero es posible?
- Tim. ¿Que si es posible? Com a qu' está sego per mi.
- Nie. (*Rientse*) Per lo manco curt de vista...
- Tim. Si dic sego es perque no vol vore que soc un' agüela, a pesar de que li hu he dit.
- Nie. ¿Que no? Pues aguarde un poc, que yo enviaré a la chica, y vorém si se hu creu.
- Tim. (*Fort*) Ves, filla, ves, y no tardes, qu' es fa tart.
- Nie. En seguida, maretta. Si no més es una volteta... A di ó s, maretta. Adiós, señor.
- Tim. Hasta en acabant, filla.
- Per. Adiós, pimpollet. (*A Timotea*) Que pronte li ha enseñat la llió a la seua amiga! (*S' ou dins la música*.)
- Tim. ¿Tampoc se hu creu ara? Ché!, épos vosté es. poc topo?
- Ter. (*Tirantse má al cap*) ¿Qué diu; que porte topo? ¿Aón?
- Tim. En lo servell. Vullguí dir qu' está molt ofuscat.
- Per. Enamorat. ~~Timotea~~, ~~enamorat~~ com un loco, ¿qué dic? com un colegial, d' eixa figureta ~~de Seves~~ ~~res~~, tan ocurrenta y simpática, tan bledana y chistosa, ~~tan...~~
- Tim. Tan, tarantán, que les figures son verdes... Cuantsevol qu' el oixca se creurá qu' es un chiquillo de 15 añs ~~tot loc, tot pasió~~.
- Per. Aixó es: ~~tot pasió~~; desbordant com les catarates del Niágara, Timotea, y si vosté vullguera, este prototipo de la bellesa viril, sería tot seu, hasta del empaque, qu' está al últim crit de la moda: pantaló chanchullo, Tutankamen, flexible... Crec...
- Tim. Sí, home, sí; crec... qu' está fet un pollo pera, si no se li vera el rabo.
- Per. ¿El rabo?
- Tim. Sí, home; els añs. (*Se riu*.)
- Per. ¿A que voldrá que siga com un anfibio antediluviano?
- Tim. ¿Yo? Deu mos guarde! La reali-

- tat li hu demostrará sense que yo li achude.
- Per. Lo qu'estic veent es qu' es vosté molt exichent, y cuant se vol chica del seu rango, sense que asó siga inmodestia, se donaría per molt satisfeta...
- Tim. Pues búsquela, home, búsquela y déixem a mí tranquila.
- Per. (*En pesar*) Está be. Hiá un dicho que diu que no hiá pichor entendedor qu' el que no vol comprendre; per lo tant, ~~(ya que vosté no vol donarse per entesa de la meua ferventa adorasio, m' en vaig. (Casi plorant) Adios. Rese per un mort, mort en vida per els despresis d' una ingrata mujer...~~
- Tim. Oyl! ¿Pero es posible que hu prenga en serio? Vinga así, sant home, qu' encara ham de ser molt bons amics.
- Per. (*Molt tráctic*) No pot ser; la meua tranquilitat es ya imposible, y sóls me resta fer com «Don Quijote de la Mancha»: (*En sentimiento*) ~~llevarme els pantalons chanchullo, la chaqueta Tutan-kamen y el flexible, que tant me favorixen, y anar-me a la Serra Morena a fer penitencia com el caballero de la Triste Figura...~~
- Tim. (*Igual de tráctica, pero en guasa*) No, home, no. Yo no seré tant desagraida com la Dulcinea del Toboso. Yo he promés curarlo d' eixa monomania conquistaora, y hu lograré o moriré en la demanda. (*Cariñosa*) Y vosté que vol ser un émulo del Quijote, no crec que consentirá que yo me muiga de pena.
- Per. ¿Deixarla morir? Enchamay. Primer derramaría hasta la última gota de sanc.
- Tim. (*Envançada*) Ayl! Gracias, gracias.
- Per. Oh!! Timotea! El volcán del Vesubio es una lluberna compará en lo foc del meu pit.
- Tim. Casi me senc Julieta al vore un Romeo tan entusiasmat com vosté.
- Per. Ele! Lepolia! Eixos qu' ha noma
- brat son uns crios ~~(de pit)~~ comparats en nosatros.
- Tim. Uy! Pareix un borinot. (*Se riu*).
- Per. Una avella, dirá, que té que posarse amorós en eixa charreta de mel.
- Tim. ¡Épol!!
- Per. Um! Tarroset de sucre!

Els mateixos y TOTON que ix corrent

- Tot. Agüela, agüeleta, ¿cóm está?
- Tim. Be, éy tú? (*Besantla*).
- Per. (*Cau sentat al oir el tratament d' agüela*).
- Tot. Molt be.
- Per. ¿Pero també agüela? Aixó ya es masa!
- Tim. ¿No li hu diguí? Atines, qu' encara vorá més. (*A Totón*) ¿Y cóm vens a soles? ¿Ya t' has cansat de chuar?
- Tot. Si no chuaba, agüela. Estaba en la tía Nieves pera dependrer a festechar.
- Per. Carám! Ves; chúa en esta!
- Tim. Chica, no digues aixó.
- Tot. Oyl! ¿Per qué? ¿es algún mal? Pues la tía també festecha, y en amuntó de novios, no's crega.
- Tim. ¿Pero tú qué saps?
- Tot. ¿Que no? Vosté se creu que yo estic boba! Pues, no estic, no.
- Per. Si qu' es de veres, sí.
- Tim. Ya hu veém, ya.
- Tot. Ah! ¿Y este señor es el seu novio, agüela?
- Tim. Dimoni! ¿Vols callar?
- Per. Recañamises! Esta chiqueta es la troná..
- Tot. Oyl! ¿Per qué? Pues yo vullc saber, pa vore si m' agrá p' agüelo.
- Tim. Calla, calla, parlaora.
- Tot. Pues yo vullc saber. (*A Don Perfecte*) ¿Es vosté el novio de m' agüela? Digameu, si nos no el voldré.
- Per. (*Casi enfadat*) Soc el dimoni! Carám en la cria!...

- Tot. Uylqué pór... (*Agafantse a l'agüela rientse*)
 Tim. (*Rientse*) ¿Que tal t' aparegut l' agüelo?
 Tot. (*Despresiativa*) Chisp, no m' agrá; té masa mal chéni, y además, porta el moño tan llepat, que no podré estirarlil. Pareix una peluca que yo he vist en un escaparate.
 Tim. Chica, aixó no es diu, desllenguá!
 Per. ¿Desllenguá? Pues si n' arriba a tindre...
 Tot. Oyl! ¿Entonses no podré dir res...
 Tim. Be, be; ves y disli a la tía que vinga.
 Tot. ¿Al novio també? ¿Vol enseñar-li el padastre?
 Tim. ¿Pero vols callar? ¿Quí es?
 Tot. No m' enrecorde cóm li diuen...
 Tim. ¿Será Braulio?
 Tot. Sí, agüela, sí; Braulio. ¿Li dic que vinga?
 Tim. Sí; ves, ves, que tens més llengua... (*Totón s' en va.*)
 Per. Si que la té desarrollaeta, sí. No será menester que la porten a beure aigua de la Campaneta.
 Tim. Bueno, y bromes apart. ¿Se va convensent de la meua edat?
 Per. (*Ductant*) Dóna... no sé... tot me pareix una broma cruel; pero son ya tantes coses... que... crec que d' esta em torne loco!
 Tim. Pues yo crec lo contrari. D' esta es torna cuerdo..

Dits y NIEVES y TOTON

- Nie. ¿Cridaba, mare?
 Tim. Sí; pa vore cuant s' en aném; y además, pa presentarte a este señor, ya que adés no hu fiu. Desde huí sapies qu' es un amic molt chistós que mos honra en les seues visites (y el día qu' estiga bo...)
 Nie. (*Donantli la má*) Tant de gust.
 Per. (*Igual*) El gust es meu
 Nie. ¿Y es qu' está vosté malalt?
 Per. (*Fa signes contradictoris.*)
 Tim. (*Rientse*) Sí; té el mal de amores

y la monomanía d' olvidar els anys que té y els que tenen els de més.

- Nie. ¿De veres? Qué gracia!
 Per. No sé... no sé... sa, sa, la se, seua...
 Tim. Mare, mare, mare.
 Tot. Agüela: ¿Qu' este señor es tartamut?
 Tim. Chiquilla, cuant parlen els machors el menuts callen. Mos ha vist!
 Per. No, no la riñga... Si em fa grasial... (*Se riu exagerat*).
 Tim. (*A Nieves*) ¿Y el teu novio? ¿Pér qué no ha vingut?
 Nie. (*Vasillant y señalant a don Perfecte.*) Perque... no sé...
 Tot. Perque diu qu' este señor es son pare.
 Tim. Cóm!!!
 Els tres } Verche santa!
 Per. (*Asustat*) ¿Será posible?
 Tim. ¿Y ara qué? ¿Qué diu d' aixó! Conque era fadrí y no había servit al rey! Ché, mira! (y té fills que rondan a chiques de 18 años.)
 Per. Señora... yo .. no pot ser. Deu haberse confundit. Yo no soc pare...
 Tim. ¿Que no? Totón, ves, disli que vinga.
 Tot. (*Va ararsen*) En seguida.
 Per. (*Defenint/la*) Chica, no vaches; no es menester.
 Tim. (*Fent la tráchica*) ¿Hu reconeix? Ah, infame, impostor, seductor de donsellas que no cree en viudas de tres maridos! ¿Conque volía engañarme? (*Fent com qui plora.*)
 Per. (*Desidit*) Poc a poc. Yo no volia engañarla, sino igualarme a com a vosté la suponía...pero una volta que vosté mostra tal cual es, yo dec mostrarme igual. Señora: yo soc viudo.
 Tim. (*En alegría finchida*) ¿De veres? ¿Se podrém fiar deixa paraula?
 Nie. Sí, mare. Braulio també me hu digué a mí.
 Tim. Entonses, ¿se convens qu' eixos trots no son pa nosatros? Cada cosa en son temps! El amor, a la

edat d' este capollet meu, y del fill de vosté... (A Totón) Chiqueta, ves, cridalo, que aném a arreglaro.

Per. Sí; té raó en tot lo que ha dit, pero en quant aixó d' arreglaro...

Tim. (Asustá) ¿Qué vol dir?

Nie. (Igual) Verche santa! ¿Asó qu' es?

Per. Qu' eixe festeig es imposible, y no hu consentiré may.

Tim. ¿Qu' es lo que oixc? ¿Pero per qué?

Nie. Mare meua!

Per. Perqu' el meu fill no se casa en una chica que té 8 novios, que sapia vosté...

Nie. ¿Que yo tinc ^{tant novios} 8 novios? ¿Pero quí ha ficat eixe lío?

Per. Sa mare, sa mare; que li hu diga.

Tim. Calle, home, calle. ¿Que ha de tindre 8 novios? Eixe, y encara perque m' enterí de qu' es un bon chic, a pesar de que son pare es un calavera...

Per. ¿Luego vosté sabia?...

Tim. Tot, home, tot.

Per. Es dir, ¿que també em coneixia, y per lo tant, totes eixes pulles...

Tim. Eren premeditaes, pa curarlo d' eixe mal, en benefisi de la meua filla. No vullc qu' el séu marit, si aplega, li semble a son pare, a pesar de que diuen qu' el qui no li sembla a son pare... (Tots se riuen gochosos, hasta don Perfecte y la chiqueta.)

Per. ¿Y lo que dia esta menuda?...

Nie. Enseñat per mí, y per orde de ma mare.

Per. Vamos! Bones mestres té, bones mestres.

Tim. ¿Li sap mal, don Perfecte? Comprennga la meua intensió. Cada cosa en son temps!... Nosatros, sopetes, sopetes y rosari. (Se riuen tots.)

Per. Té raó. Esta es la última calaverá, si vosté m' achuda. (Nieves haurá fet anar a Totón, después de dirli algo espayet.)

Tim. En molt de gust, si consentix...

Per. No es parle més. Tenen vostés

masa gracia per a preparar sorpreses. (A Totón que no está) Chiqueta, ves a per lo meu fill. (Estrañat al no vórela) ¿Pero a on estás, ravacholet?

Els mateixos y TOTO que porta arrastróns a BRAULIO

Tot. Así estic, agüelet.

Tim. ¿Eh? ¿Com agüelo, chica?

Per. (Baixet) Déixela; aixina m' aniré acostumbrant.

Bra. (Molt asustat) Buenas tardes...

Tot. Ché, no tingues pór, home. ¿Van a donarte la novia y encara fuches? Si fores el meu novio te despachaba.

Tim. Chica, ¿cóm a donárlila?

Tot. Oy! Es igual. A oferirlila. (Ya se la pondrá ell, si el deixen, ya)

Per. (Fent el enfadat) Vine así, calavera.

Bra. Señor pare, yo...

Per. ¿Conque tenies novia y te hu callabes?

Bra. Yo...

Per. (Chillant) Sí, tú. Te pareix bonico, tindre una novia tan guapa, ~~la bona~~, tan...

Tim. (Estirantli la chaqueta y baixet) Qu' es la meua filla, y dins de poc la de vosté...

Per. (Seguint) Ya hu sé. Bueno; tan bona, y no dirliu a ton pare? Dígues, contesta.

Bra. És que... tenia pór... que vosté...

Per. Pór, pór, pór. D' estar llunt, sería! Ara en castic... (Tots sorpresos) en castic, vesten al seu costat, y si tens pór, ¿eh?, t' apretes, que yo... (Fent señes de parlar en Timotea.)

Bra. (Abrasantlo) Pare!

Per. Ché! Prou, home, prou. (A vore si et creus que yo soc Nieves y ~~vosté~~... Au; vesten, que yo tinc que parlar en Timo, que no es timo, dic, que si qu' «estimo» com de la familia...

- Tim. (*Rientse*) Qué gracia, don Perfecte! Ara sí que li senta be el nóm; ara sí qu' es un perfecte caballer y bon pare...
- Per. ¿Està vosté satisfeta?
- Tim. Sí, sí; no torne a les andaes... Nosatros som vellets, y per lo tant, sopetes, sopetes, y rosari. (*Se riu.*)
- Per. Té raó. Ara sí que crec qu' aném a ser molt bons amics, pero... (*Tots interrogant*) s' ha de llevar el moño de la garçón, s' ha de posar la falda eixa més llarga, &c... (*Baixet*) y no té que coquetechar com ha fet en mí, perqu' el còr sempre es chove.
- Tim. Descuide. Pero vosté té que seguir el meu eixemple, y se llevará eixa ^{falda} ~~falda~~ ^{falda} que pareixen unes faldes, a pesar de que tant el favorixen, y... (*Baixet*) s' ha de llevar, també, el visoñé...
- Per. No hiá inconvenient. (*S' el lleva y apareix calvo.*)
- Tot. (*Al vórello*) Ya ha cixit el sol. Vistol, vitoll...
- Per. (*Al públic*):
Com els asunts en la vida tots encontren solusió, ara sóls falta un aplauso pa els artistes y el autor.

TELÓ

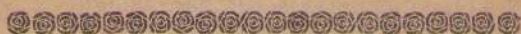
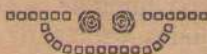

ELS AGUILÓTS

DIÀLEG CÒMIC EN VERS Y ORICHINAL DE

R. Gayano Lluch

Estrenat en grandióis éxit en la Societat «L' Antigor», de Valensia, el día 28 de desembre de 1909

DEDICATORIA

*Als chermáns SALVADOR, RAMÓN
y VICENT FITO MONZÓ; tres amics
entrañables qu' es mereixen el dictat
d' amics verdaders.*

En un abrás de chermanor,

Gayano Lluch

REPARTIMENT

PERSONACHES

ACTORS

ROC. .(d' uns 45 anys).. . . . Sr. Carmelo Peris (Capa)
BLAYO(» 47 »).. . . . » Josep Lacomba (Pastís)

NOTA IMPORTANT.—L' autor dedica un recuerdo cariñosísim a la memoria d' estos dos artistes que tant l' alentaren en el balbuseu de la seua afisió, y fa constar que, al editarse hui el present dialég, ha tengut que vertirlo a les exichensies modernes de la época a fi de ferlo més corrent y representable.

Cuadro Únic

La essena representa un carrer lujós de la nostra Valensia.

Finques soberbies, arcs voltáics, cables de tranvies, y magnifisensia señorial en empaque de capital de gran món.

Al apartarse la cortina sonen quatre bosinaes d' auto qu' asusten a BLAYO y ROC, dos blavets qu' han vengut de fora, els quals ixen espardalisats per el costat qu' els dona la gana.

BLAYO y ROC desde dins

- Bla. Animal!!
Roc Bruto!!
Bla. Dimoni!!
Roc Pos ell alsa poca pols!...
Bla. Agarreulo, que soflamal...
Roc Fiqueuli ma, que va solt!...
Bla. Rechudes, y quina furia!
Roc Cuantsevol li para el choc!...
(*Eixint agarrats de la ma.*)
Bla. Toca, aném, no 't despellugues;
amartellat sinse por,
y acamina per l' asera,
qu' en com t' abobes un poc,
ve el diable y te s' amporta,
d' una aspenta, recte al clot.
Roc Yo estic mort de s' sto, Blayo.
Si hu saberes... Tremolós
vaig admirant les sorpreses
que me dona tot asó.
Cóm se porguesa y porguesal...
Si asó no pareix el mon!
Tant s' adelanta huí en día
que va a vindre la ocasió
de tindre, mateix qu' els gats,
set vides.
Bla. Poques ne son.

- Huí ya se viu d' artimaña,
de xoxigeno, anyecsións,
y hasta per tanta mixtura
se pot dir qu' es viu de sort.
Roc Cóm se porguesa y porguesa...
Quines cases!... Quins balcóns!...
Tres sous haguera donat
m' agüelo, per vore asó.
Bla. Tres y vint, si es que del susto
avans no s' haguera mort.
Roc No 'm soltes de la ma, Blay.
Bla. No 'm soltes de la ma, Roc,
qu' así crec qu' en asoltarse,
com hiá tant de marechol...
Roc Bona diferensia hiá
de Valensia a Benidorm!
De nit, así, pareix día;
allá en ferse de nit, fosc.
Bla. Quines casotes més altes...
Roc Refocle y quins carreróts...
Tres sous haguera donat
m' agüelo, per vore asó.
Bla. A bon segur; qu' así es veu
cada falda y cada ascot...
Roc Bona diferensia hiá
de Valensia a Benidorm!...
Así, *chif, chaf*, tot de presa,
y allá, sosiego y repós.
Bla. Mira tú qu' es discurrir

- portar al cap panerots
les señoretetes.
- Roc Será
pa no banyarse, si plou.
- Bla. Qué llaucheres!... Qué anseñansa..
- Roc Si qu' anseñen!
- Bla. Masa y tot!
- Roc En un pam de salaeco,
falda, saco, y capuchó.
- Bla. Y de puntetes, pa vore
les coses encá millor.
- Roc Cóm a que porten per alsa
dos roscos en els tacóns!
- Bla. ¿Y les cares?
- Roc Molt refines,
poro més plenes de pols...
Dos tomaques encá galta,
mecunque per tot lo cos,
y choriset per els morros
pa cridar més l' atensió.
- Bla. Y el moño com gosos d' aigua:
asquilaes per lo tos.
- Roc Lo qu' es la moda.
- Bla. La moda!
- Roc Si que se porguesa en tot!
- Bla. ¿Pos y els homens de hui en día?
- Roc Ma quins atres! Yo estic boig!
Vuelo per el *rodamonte*,
saraguells per pantalóns,
y «—Azpacio. Uix, quina ola!
La *Cocaracha*; me voy.»
Y una aulor a suc de dátíl,
que si t' acostes, te mors.
- Bla. Lo que toca en els porguesos
si que avansém amuntó,
poro en lo demés, arrere;
reculant com uns badócs.
- Roc ¿Y qué? La cuestió es obrar
al revés de tot lo mon.
- Bla. Lo qu' es cavilar, cavilen.
Trauen cá bollo del forn!...
El carril, el gas de pedra,
el piano d' ampresió,
y els globos sense Milá,
que pareixen pardalóts.
- Roc Tú veches; els vells parlaben
de que vindria ocasió
en que els burros volarien,
y ya volen.
- Bla. Rabo y tot.
- Roc Vols aseriurer una carta,
y au; agarres d' un calbot
el piano de tramusos,
- contes en los dits, y al poc,
més que no sapies de lletra,
ampresiones lo que vols,
hu fiques tot dins d' un sobre,
poses sello, y al busó.
L' atre resibíx la carta,
te contesta, y volta al chóc.
- Bla. Mare meua y quin caletre!
Cosos del dimoni son!
- Roc Pos y els tranvies. (1)
- Bla. Ma quins atres!
- Roc Fas el alto, para a colp,
puches, sona la campana,
roda el tío marchaor,
y arranca com una fona,
fente la barqueta y tot,
sense tiros de rosíns,
ni de burros, ni carbó.
A on vols, pares, t' esmuñixes,
un *tin-tan*, y el tranvia mou.
Demprés n' agarres un atre,
y a viure.
- Bla. Cóm está el mon!
- Roc Si els vells alsaren el cap
y se veren tot asól!...
- Bla. A bon segur que m' agüela
se quedaba com un poll.
De vore el carril fuchia,
conque figurat.
- Roc Hui en tot
se veu la ma del dimoni,
del diable que va solt.
Y sinos, ahí tens la llum
que rodant en un botó
s' ensén la torsuda, corre,
fa chispetes, pega foc,
y d' una bola de vidre
te veus, sent de nit, en sol.
Cuant vols, li rodes la pesa
com en antes, y tot fosc.
- Bla. Lo que cavila la chent
pa viure de tot aixó!
- Roc Pos aguarda; el tilifono. (2)
- Bla. Ma quin atre!
- Roc Encá es més gros!
A través de les teulaes
van els fils en cabiróns
y s' estenen cap asi,
cap allá, y cap tot lo mon.
Cuant t' urchíx parlar en uno,
vas, t' amorres al caixó,

(1) Digas tranvies y no tranvies.

(2) Digas tilifono y no tilifono.

- rodes una manilleta,
 t' apliques un colaoor,
 y al punt sents com te contesten,
 en veu clara, d' allà a on vols.
- Bla. Chéc quin fil!
 Roc. Cuant tú te canses,
 te hu dices, y s' acabó.
 Bla. Vacha un anvent!
 Roc. Pos el sini.
 Bla. ¿El sini?
 Roc. ¿No hu saps, badoc?
 Bla. No ricorde.
 Roc. Chéc les vistes
 qu' es veuen en el llansoll!
 Bla. Ah, si; ya.
 Roc. Tiren de beta,
 apaguen tot el saló,
 y per un forat t' endorsen
 montañes, carrils, y ponts.
 Dimprés, ensenen la llum,
 y et veus en el mateix lloc.
- Bla. ¿Y vols que yo no me crega
 que son bruixerías tot?
 Roc. Pos el grafono.
 Bla. ¿El grafono?
 Roc. ¿Tampoc t' enricordes?
 Bla. No.
 Roc. Home l' ambut per aon parlen!
 Bla. Ya caic.
 Roc. Si es que festa vols,
 traus l' ascer, parés taula,
 poses l' ambut, rodes fort,
 y per mig d' una agulleta
 y una coca feta al forn,
 ous parlar, tocar la gaita,
 y cantar varies cansóns.
 Cuant te s' acaba el jaleo,
 li dones forsa al enroll,
 li apliques una atra coca,
 y més festa y diversió.
- Bla. Si no hu vera no hu creuria!
 Caballers, ma qu' aixó es gros!
 Roc. Y aixina les atres coses,
 que causen tant d' alborot,
 com les máquines pa fer
 calses, botitos, buñols,
 hous artificsials, pernils,
 aspardeñes, atabóns,
 pastilles de caldo d' olla,
 gat per llebre, sucre d' hos,
 vi de sucha, sanc de chufes,
 y duros barbuts, de plom.
 Tot a máquina!
- Bla. Redella!
 Roc. Danda dónes, si es qu' en vols!
 Bla. M' ataranten tantes coses,
 que, creume, me tornen boig.
 Roc. Pos toca, aném, amartellat,
 y a mateix ya hu ham vist tot.
 No 't soltes de la ma, Blay.
 Bla. No 'm soltes de la ma, Roc.
 Roc. Per así a la Piscarela,
 Viveros, y Asprosió.
 Bla. A l' atra volta que vinga
 m' amporte a la dóna, al gos,
 y a ma sogra, pa que hu vechen.
 Roc. Farás bé, que asó val molt.
 Bla. No més per vore a eixos tíos
 que parats en un cantó
 alsen el bras y fan señes
 als astromóviles, ya es prou.
- Roc. Tres sous haguera donat
 m' agüelo, per vore asó.
 Bla. Més de tres me costa a mí
 y encara no he eixit del hou.
- Roc. Toca, Blayo.
 Bla. Ves aspay
 en dur be la direcsió.
 Roc. Per la dreta, com se mana;
 que dur la dreta es millor
 qu' anar fe 't anguilonaes
 contra la corrent de tots.
- Bla. Siñor y com se porguesa!
 Roc. Porguesos que porta el mon.
 Bla. Bona diferensia hiá
 de Valensia a Benidorm!
 Roc. De nit, así, pareix dia;
 allá en ferse de nit, fosc.
- Bla. Lo qu' es vores!
 Roc. Com els gats,
 qu' es veuen en la foscor.
- Bla. Y vinga a fer y a desfer
 obrint trincheres y clots.
- Roc. Cóm a qu' es pa 'l Meló-trano
 qu' anirà per los sequiols.
- Bla. Lo qu' es discurrir!
 Roc. Igual
 que les rates d' arbelló.
- Bla. Nemon, nemon, qu' es quin' hora,
 y es presís el voreu tot.
- Roc. Danda les cases-recreyo
 qu' en una perra del gos,
 entres, t' apones, descanses,
 y estirant en un cordó,
 t' aboquen un pual d' agua
 que nades en mig d' un soll.

Bla. Prontitit y aconomía
y listos danda en aixó.
Ya hu has vist, ya no hu has vist!
Roc Y no hu busques.
Bla. ¿Pa qué?
Roc Tot
s' en marchó por l' aguquero,
qu' está baco del cusiol.
Bla. An fi, nemon, qu' es fa tart,
y el tren, en ser l' hora, mou.

Roc Señor y com se porguesa!..
Bla. Porguesos que porta el mon!
Roc (Al públic.)
Y d' asi s' en van els llauros
a cumplír en sa misió.
La nostra es vore a Valensia;
¿y la de vostés, señors?
La de vostés es pegarlos
un aplauso als AGUILOTS.

TELÓ

TRANSFORMASIÓ URBANA DE VALENSIA

(CONTINUASIÓ)

ELS PRIMERS PONTS

Ya ham dit qu' en un prinsipi se construïen, temporalment, alguns ponts de fusta sobre el riu quant este tenia el seu curs per lo Mercat, ponts qu' eren montables y desmontables a fi de que a les riuas no foren arrollats y destruits per la corrent.

Esta mateixa clase de ponts fon empleá per els almoravits al desviar el riu per el cause actual, si be estos foren ya més sólits per ser adobats en mamposteria, adquirint caràcter de més perenitat y durasió.

Corrobora esta nostra aseverasió el fet de que en totes les cròniques anteriors a la Conquesta, y después d' ésta, no se parla de riu ni de ponts d' obra de ninguna clase, y sols sí d' «una rambla fonda i ampla qu' era vadeable en casi totes les estacions, per aon discurrïen les aigües dites del Guadalaviar.»

A la nova desviació d' esta rambla per l' actual curs, el rey Abu'l Hassán Ali, d' acord en son chermá Abú Táhir Temim, governaor de Valensia, maná que se construïren ponts de fusta y obra frontals arrabals de Borg-sot (1) y Marxalenes, Molvedre, Alborag (2) y Realet, Real y Gheroz (3), y Mar.

Estos ponts eren destruits en molta frecuencia, pues si be la rambla era vadeable, quant per dalt plovia se desbordaven les aigües, inundant la siutat, yarrastrant, en la seua corrent, que casi sempre era impetuosa per la falta de canalisació, cuants obstàculs se presentaven al seu pas.

En este estat tan sensill fon la Con-

(1) Burchasot huí en día. Esta poblasió es d' oriche árabe, derivá de les paraules *borg*, que significa torre, y *sot*, que vol dir bosque.

(2) Alboraya. La paraula *alborag* significa atalaya o fort.

(3) Aljirós. *Gherozos*, guardies dels reys en temps dels árabes.

questa del rey don Chaume, el cual, creent en la nesitat perentoria d' estos ponts, *maná reconstruirlos en algúns sellars de pedra*, quedant consolidá un poc més la seua durasió, pero sempre esteril la seua obra per l' increment qu' anaba adquirint de día en día el nostre Guadalaviar.

Este increment era degut a les defenses de contensió que se portaben a efecte en tots els pobles per aon pasaba el riu, obres éstes que tendïen a unificar una sols corrent y un sols cause a fi d' evitar els desbordaments y derrames que tant perchudicaben al Reine.

En l' añ 1250 se construí, per orde expresa del rey y d' acord en el Real Consell de la Siutat, el primer pont de pedra sobre el riu Turia, cual pont estava situat, fent un poc de viés, desde la porta del Çit (1), cantó del Temple a la plasa del Poeta Llorente, al Palau del Real, huí Viviers o Chardíns del Real, en l' Alameda.

Encara pot observarse en l' área del riu, entre el pont del Real y el Stadium, el trasat qu' aquell tenia, cuyos restos y fonaments están a flor de terra.

Construit el primer pont se pensá, seguidament, en la edificasió de malecóns y murs de contensió contra els embats del riu, a cuyo efecte el rey consedi a don Fray Andrés Albalat, dominico, permís per a continuar la muralla desde la torre del Temple o arc del Cid hasta el fort de la siutat, posteriorment dit de les armes. Huí cuartels y parque de artilleria.

Hiá que fer constar qu' esta medida fon presa vist el bon sel dels dominicos que, dit siga en tota chustisia, cooperaben per l' engrandiment de Valensia, els quals sols anhelaben tancarse dins de la siutat en evitació de percanosos desagradables.

(1) Alibufat Muley en temps dels moros.

Al construir estos relichosos el seu monasteri (1) se va vore palpablement la utilitat dels malecóns y murs de contensió, per lo qu' el rey pensá en el nomenament d' una Chunta o Patronato que s' entenguera, presisa y exclusivament, en obres de murs y valls.

Nesesitats econòmiques impediren la constitusió d' esta chunta hasta el 18 de setembre de 1358, sent anys después, en la que, baix la presidensia del infant don Fernando, marqués de Tortosa, virrey d' este reine y chermá de don Pere IV, foren consedits e imposats arbitris sobre varios comestibles, segóns aném a indicar.

«Les carns qu' es venguen en les carniceries de la Ciutat contribuirán de la següent manera: Un diner per liura del moltó, del cabró, de la cabra, e de la ovella, del porc fresc e de la carnsalada, e a la liura del bou e de la vaca. Per lo forment qu' es replegue se pague II diners per faneca, e un per faneca molguda. Mateix pagará forment e dordi».

Estos impostos se calculaben en un ingrèstrimental de «XVI mill DC sous» 16.600, (2) per carns, y «XII mill DC sous» 12.600, (3) per forment y ordi. (4)

En estos ingresos y en les rentes que la siutat recolectaba dels llocs de la particular contribusió dels vintinou constituïts en el radio desde el riu

(1) Guañá la siutat acordá el rey don Chau-me que tots el moros que no habien volgut deixar-la pasaren a habitar en l' arrabal de l' Alcu-dia, parache elevat, huí el Tros-Alt, per cual motiu quedá abandoná, chunt a la porta de la Xarea, una mesquita o casa d' oracions en la que vivien els saserdols o santóns que cuidaben del cult. Esta ermita y terrenos colindants fon sedida, com ya ham dit en atre lloc, als relichosos de Sant Domingo de Guzmán, els quals erechiren el seu monasteri chunt a la rambla o riu, servint els seus murs, de sólida fabricació, per a contindre les aigües que abaixaben en tropell.

(2) Unes 2.075 pesetes.

(3) Unes 1.575 pesetes.

(4) Sivá.

Xúquer (1) al de Molvedre, de la here-tat d' Espioca, entonses dels frares de Poblet, y de la de Porta-Coeli, segóns convenis particulars en arreglo als furs, s' escomensaren a fer els pretils del riu y els primers ponts de gran consistensia que huí, en part, encara subsistixen.

El primers murs que edificaren foren els compresos desde el Portal Nou, mur de les blanqueries, al arrabal de Sen Guillém, huí carrer d' Alboraya, Callisos de Santa Mónica, Estasió dels Ferrocarrils Econòmics, Ceres, Flora, Portalet y Senda del Aire. Es dir, els murs de contensió que comprenen, per ambes parts, desde el pont de Sen Chusep al de la Trinitat. Huí mochos y sense els pilóns de bola que tant de caracter li donaben.

Este lloc era el més castigat per les riuaves, sobre tot el trós recaent al plá de la Zaidia, de cual monasteri parlarém més avant en tota detensió.

Desde luego podém dir qu' estes obres no obtingueren l' éxit apetexcut per cuant en l' añ 1374 tingueren que refermarles en nous malecóns.

L'acsió constant de les vinents chuntes també fon esteril, pues un segle més tart el riu Turia trencaba els seus diques y se desbordaba, impetuós, per tota la siutat; qu' a finals del segle XIV arrancá, en la seua corrent, el pont de Serráns construït de fusta sobre estribos de pedra, y que a prinsipis del segle XV s' endugué el de la Trinitat fent la mar de destrosa en els arrabals de la Vega.

Tant fon el pánic que s' apoderá de la chunta, qu' esta no doná señals de vida hasta prinsipis del segle XVI, en que s' escomensá a actuar en termes desconeguts hasta entonses.

(1) Súcro, com li digueren els románs, y Guad-el-Xúcar, que li posaren els árabes.

R. GAYANO LLUCH (VINATEA)

(Se continuará)

TEATRALERIES

Ham repetit ya moltes vegaes la preponderansia que va adquirint nostre teatro.

A cada semana, a cada día, a cada pas, se creen més Agrupacions y Peñes Artístiques en l' anhel únic de fer teatro valensiá.

La base principal d' este increment está en la acció constant de la nostra propaganda, y ara, en lo que resta de mars así, en el formidable desarrollo qu' han pres les falles. Al caliu d' éstes fusionen les seues Comissions, totes dignes del nostre aplauso per la seua valensiania, que, buscant el machor rendiment y recaudasió, organisen actes y festivals que son éxits económicos pera la caixa.

Sistema de grans resultats es la creació per cada falla de un cuadro artístic dins del cual s' erechixen en actors la machoría dels falleros, y que, mensual o bimestralment, fan alquilhaes per les nostres Societats donant funcions que sempre, essepte rares essepsions, son totes d' actes valensiáns.

Comprenim la inclinació natural cap al nostre teatro per tratarse de Comissions falleres, organisaores de la festa més clásica y pura del nostre poble, y per tant, aplaudim de tot cor a les que, añ raere d' añ, son *vitalisies* y *decanes* de la festa de Sen Chusep, júnica en lo mon!

Nosotros recomaném a cuantes Comissions hachen que tinguen cuadro format, que mos remitixuen la llista d' éste a ff de publicarla en la present secció, escomensant per el qu' es afecte a la falla de la plasa del Collado, el cual dona una funció el vinent dumenche día 8 en l' «Ateneo Valenciano Los XX» a les 5 de la vespiá.

La nota important d' esta funció es, apart del conchunt exselent dels señors que componen el Cuadro Artístic, la presentasió de la Compañía Infantil di-

richida per el eminent profesor y simpatic valensianiste don Vicent Ruiz, cual elenc aném a detallar:

Actrius: Filumeneta Miralles (13 años), Marieta Martínez (13 años), y Angelita Ruiz (12 años), y els nenes: Vicent Casas (13 años), Vicent Balles (13 años), Pascualín Tadeo (13 años), Chusepet Lluch (13 años) y Eduardet Domínguez (13 años).

Interpretarán la hermosa comedia dels chenials poetas Vicent Caro Adám y Chaume Ferrer Vercher titulá «No 's pot dir la veritat o La nit de Panches-Buides», y correrán a cárrec de la señora González y señoretas González y Ferrandiz, y señors Pastor, Villalba, Lluch, Huedo, Gómez y León, dos obres més, totes valensianes.

Els chiquets Salvaorico Lluch y Vicent Ballester interpretarán «Les sabbates noves» del llorechato poeta don Estanislao Alberola.

Nostra enhorabona per antisipat a esta Comisió y en particular al Cuadro Artístic de la mateixa per la constant acutasió, abnegasió, y sacrifici que fa.

Gustosament doném publicitat en la present semana de la llista de Compañía de Comedies Valensianes que, en la hermosa y chentil Alacant, dirichix l' entrañable amic y competent artiste don Anchel Más, ú dels més afisionats d' aquella beneida terra.

He así relasió exacta segóns ha segut remitida:

Director, don Anchel Más; actriu, Lolita Millá; galá chove, Josep Moreno; dama chove, Roseta Lozano; característica, Catalina García; dama, Ancheleta Atienza; actor cómic, Anchel Más; actor cheneric, Oscar Sanjuan; galá cómic, Josep Giner; actor de carácter, Joan Gualbe; atre actor, Alfredo Espinós; partiquíns, Manuel Sanz y Josep Baudi; apuntaors, Joan Martínez y Manuel Rodrigo.